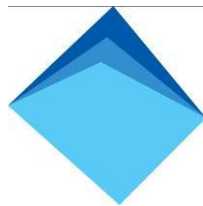

Vantaan Jokiniemen Sandåkerin arkeologinen tutkimus 24.8–28.8.2015

Andreas Koivisto & Riikka Väisänen

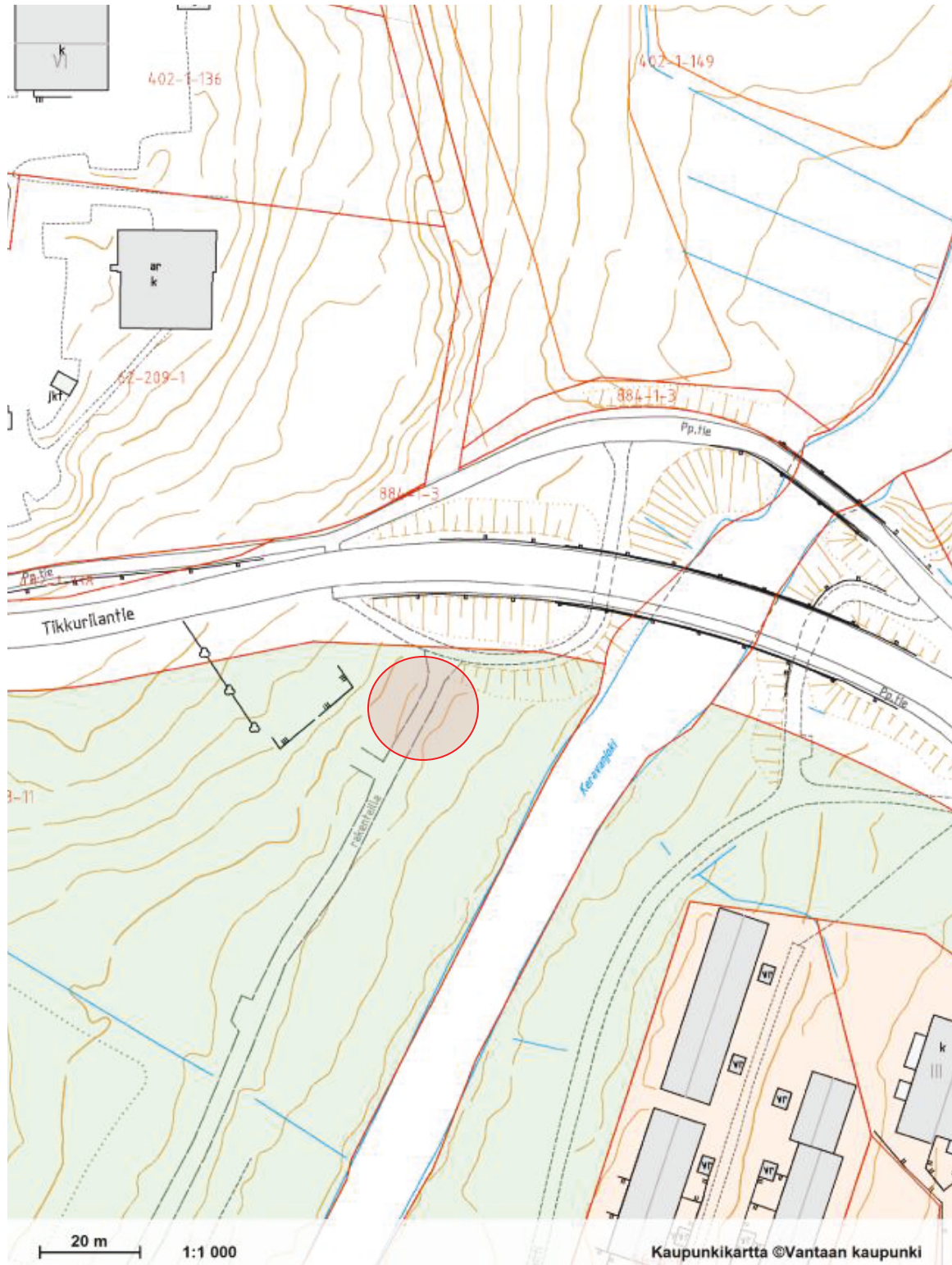

**Vantaa
Vanda**

Arkisto- ja rekisteritiedot

<i>Kohteen nimi:</i>	Sandåker
<i>Kylä:</i>	Haxböle (Hakkila)
<i>Kaupunginosa:</i>	Jokiniemi
<i>Kunta:</i>	Vantaa
<i>Kohteen laji:</i>	Asuinpaikka
<i>Ajoitus:</i>	Kivikausi
<i>Muinaisjäännösrekisterin tunnus:</i>	92010010
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	Tutkimusalueen keskipiste (ETRS-TM35FIN) Pkoo=6685866 ja Ikoo=393018
<i>Tutkimuslupa:</i>	MV/95/05.04.01.02/2015, pvm. 13.7.2015
<i>Tutkimuksen laatu:</i>	Pelastuskaivaus
<i>Tutkimuslaitos:</i>	Vantaan kaupunginmuseo
<i>Maanomistaja:</i>	Vantaan kaupunki
<i>Kaivauksenjohtaja:</i>	FM Andreas Koivisto
<i>Apulaistutkija:</i>	FM Riikka Väisänen
<i>Kenttätöaika:</i>	24.8–28.8.2015
<i>Tutkitun alueen laajuus:</i>	n. 48 m ²
<i>Rahoittaja:</i>	Vantaan maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala
<i>Kustannusarvio:</i>	4350 € (alv 24%)
<i>Digitaaliset kuvatallenteet:</i>	VKM kuva-arkisto 1272:1-30
<i>Löydöt:</i>	KM 40511:1-271 (Diar. 7.9.2015)
<i>Tutkimushistoria:</i>	Lehtosalo, Veikko 1962: Inventointi. Hirviluoto, Anna-Liisa 1972: Tarkastus. Väkeväinen, Lea 1976: Kaivaus. Hirviluoto, Anna-Liisa 1977: Tarkastus. Heikurinen-Montell, Tuula 1985: Maakaasuputkilinjauksen inventointi. Katiskoski, Kaarlo 1986: Kaivaus. Fast, Jan 1990: Kaivaus. Fast, Jan 1991: Kaivaus. Lesell, Kreetta 2000: Inventointi. Fast, Jan 2014: Kaivaus. Fast, Jan 2015: Kaivaus.
<i>Alkuperäinen raportti:</i>	Museoviraston arkisto
<i>Kopiot (2 Kpl):</i>	Vantaan kaupunginmuseo & Vantaan maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala

Karttaote

Tiivistelmä

Vantaan kaupunginmuseo suoritti Vantaan kaupungin viheralueyksikön tilauksesta arkeologiset kaivaukset Jokiniemen Sandåkerin kivikautisella asuinpaikalla. Kaivaukset liittyivät viheralueyksikön suunnitelmiin rakentaa Jokiniemen kivikautisen asuinpaikan ympärille Muinaispuisto. Kaupunginmuseon Sandåkerin tutkimusten tarkoituksena oli kaivaa alueelle suunnitellun Muinaispuiston puistotien alle jäävät kivikautiset kulttuurikerrokset. Kulttuurikerrosten laajuus oli selvitetty aiemmin kesä- ja heinäkuussa 2015 Jan Fastin vetämien Heureka tutkimuskaivausten aikana.

Kaivausten aikana saatu keramiikkamateriaali koostuu suurimmaksi osaksi tyypillisestä kampakeramiikasta sekä Uskelan keramiikasta. Löytöinä oli myös piiesineitä ja -iskoksia sekä palanutta luuta. Kaiken kaikkiaan löytömateriali oli kohteelle hyvin tyypillinen. Kaivaustutkimusten merkittävin tulos oli se, että sekä tyypillisen kampakeramiikan että Uskelan keramiikan löytöjä tuli vielä niinkin alhaalta kun 18 m mpy korkeudelta. Näin alhaalta ei paikalta ennen oltu löydetty kivikautisia kulttuurikerroksia. Epäselväksi jäi, olivatko nyt tutkitut kerrokset toissijaisilla paikoillaan vai ei. Mikäli kyseessä oli toissijainen löytöpaikka, on löytöjä liikuttaneen ilmiön täytynyt tapahtua jo hyvin kauan aikaa sitten, sillä paikalla havaituista kulttuurikerroksista puuttui kaikki moderni löytöaines.

Kaivauksilta ei löydetty kivikautisia säilyneitä rakenteita. Ainoat havaitut ilmiöt olivat 1900-luvulle ajoittuvat jätekuopat sekä 1800–1900-luvun rakennuksen kivijalka.

Kaivaukset pidettiin aikana jolloin koulut olivat juuri alkaneet ja niistä tiedotettiin lähellä oleviin Kuusikon kouluun ja Dickursby skolaan. Molemmista kouluista vieraili useita koululuokkia tutustumassa kaivauksiin ja arkeologin työhön.

SISÄLLYS

Arkisto- ja rekisteritiedot	1
1. Johdanto	5
2. Ympäristö ja historiallinen tausta	6
3. Tutkimusmenetelmät.....	8
4. Kaivaus	9
5. Tulokset.....	15
Lähteet ja kirjallisuus	17

Liitteet

Liite 1: Digikuvaluettelo

Liite 2: Kartat

Liite 3: Poistetut löydöt

1. Johdanto

Vantaan kaupunginmuseo suoritti Vantaan kaupungin viheralueyksikön tilauksesta arkeologiset kaivaukset Jokiniemen Sandåkerin kivikautisella asuinpaikalla. Kaivaukset liittyivät viheralueyksikön suunnitelmiin rakentaa Jokiniemen kivikautisen asuinpaikan ympärille Muinaispuisto. Kaupunginmuseon Sandåkerin tutkimusten tarkoituksena oli tutkia alueelle suunnitellun Muinaispuiston puistotien alle jäävät kivikautiset kulttuurikerrokset. Kulttuurikerrosten laajuutta oli selvitetty kaivamalla alueelle koekuoppia kesä- ja heinäkuussa 2015 Jan Fastin vetämien Heureka tutkimuskaivausten aikana.

Arkeologisten kenttätöiden johtajana toimi FM Andreas Koivisto. Apulaistutkijana oli FM Riikka Väisänen ja tutkimusapulaisena HuK Annukka Debenjak. Väisänen vastasi alueen dokumentoinnista ja Debenjak löytöjen talteenotosta kentällä. Jälkitöissä löytöjen luetteloinnista vastasi Riikka Väisänen. Kaivaus tehtiin yhteistyössä arkeologianharrastajat Ango ry:n kanssa ja kaivaustyövoimana työskentelivät Ango ry:n vapaaehtoiset Esa Kukkola, Anna Lönnroth, Juha Mäkeläinen, Heikki Pietikäinen, Pirkko Raulo, Pekka Rantanen sekä Kyllikki Rosenström.

Tutkimukset suoritettiin 24.8–28.8.2015 välisenä aikana. Kaivausten kustannuksista (4350 €) vastasi Vantaan maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala.

Vantaalla torstaina 21. heinäkuuta 2016

Andreas Koivisto

2. Ympäristö ja historiallinen tausta

Jokiniemen Sandåkerin kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Keravanjoen länsipuolella olevalla jokitorrmällä. Asuinpaikka ulottuu molemmille puolille Tikkurilantietä ja se liittyy yhtenä osana laajempaan Jokiniemen muinaisjäännösalueeseen, johon Sandåkerin lisäksi kuuluvat Maarinkunnaan, Stenkullan, Jokiniemen (Tikkurilan maatalouden tutkimuskeskuksen) ja Satomäen asuinpaikat (Leskinen & Pesonen 2008: 252–257).

Jokiniemen laajalla muinaisjäännösalueella on tehty useita tutkimuksia ja inventointeja 1960-luvulta alkaen. Tutkimusten perusteella paikalla on asuttu usean tuhannen vuoden ajan ja useilla eri esihistorian aikajaksoilla. Alueelta on löydetty mm. asumuksenpohjia, tulisijoja ja punamultahautoja sekä runsaasti esineistöä kuten kampa-, nuora- ja asbestikeramiikkaa, savi-idoleita, pii- ja kvartsiesineistöä sekä kivi-, luu- ja meripihkaesineitä. (Katiskoski 1996; Leskinen & Pesonen 2008: 252–253; Vikkula 1981).

Kuva 1. Tutkimusalue oli ennen kaivausten alkua hyvin pusikoitunutta. Tutkimusalue on merkitty maastoon paaluilla.

Jokiniemen kivikautinen asuinpaikka on sijainnut pääasiassa käyttöönsä, eli tyyppillisen ja myöhäiskampakeramiikan aikana suotuisassa ympäristössä. Salmesta pohjoiseen avautui suuri merenlahti, joka peitti ison osan nykyisestä Hanabölen, Havukosken ja Koivukylän alueesta. Nykyään Keravanjoki kulkee entisen merensalmen muodostaman laakson pohjalla. Ympäriällä kohoavat rinteet ovat alaosastaan savimaata ja

muuttuvat ylempänä kallioiseksi moreenimaaksi. Alueen kivikautiset asuinpaikat sijaitsevat näillä korkeammilla rinteillä.

Historiallisella ajalla Jokiniemen läpi kulki Suuri Rantatie, jonka linjausta nykyinen Tikkurilantie noudattaa. Tie kulki Turun ja Viipurin linnojen välillä ja on alkujaan keskiaikainen. Tien pohjoispuolella sijaitsi Haxbölen kylä, johon kuului 1800-luvun alkuun saakka ainoastaan yksi talo. Talo sijaitsi nykyisen Gammelkullan kohdalla ja siinä toimi myös kestikievari. Alueella on lisäksi vanha kivisilta, joka ylittää Keravanjoen nykyisten Hakkilan ja Jokiniemen kaupunginosien rajalla. Ennen 1800-luvun lopulla valmistunutta kivisiltaa paikalla oli puusilta. (Koivisto & Koivisto 2011.)

Kaupunginmuseon elokuun 2015 tutkimusalueen länsipuolella sijaitsi vanha puutarhaterassi. Puutarhaterassin läheisyydessä on ollut neiti Agnes Lindholmin 1930-luvulla rakennuttama talo. Luonnonkivin ja perinteisin puutarhakasvein reunustettu oleskeluterassi on ollut osa pihapiiriä. Agnes oli Helsingissä sijaitsevan ruotsinkielisen apukoulun opettaja. Keravanjoen rannalla on puolestaan sijainnut Hultinien saunarakennus ja uimaranta. Kaivausalueelta esiin tullut rakennuksen kivijalka on luultavasti kuulunut juuri kyseiseen saunarakennukseen. Hultinit asuivat Tikkurilantien toisella puolella olevalla tilalla nimeltä Furumo. Agnes Lindholmin naapurissa Tikkurilantien eteläpuolella oli puolestaan puutarhuri Bruno Sjöblomin talo. Hänellä oli myös kasvihuoneita sekä viljelyksiä. Rannan läheisyydessä sekä sillan etelä- että pohjoispuolella on sijainnut teräsrakenteinen tuulimylly, jolla joesta on pumpattu vettä viljelyksille. Alueen viimeiset rakennukset purettiin 1980-luvulla. (suullinen tiedonanto Ulla-Stina Westman 10.6.2013.)

Muinaispuistoa koskevien suunnitelmien tarkoituksena on kunnostaa Lindholmin talon vanha puutarhaterassi oleskelu- ja näköalapaikaksi, josta avautuvat näkymät Keravanjokilaaksoon. Tavoitteena on alueen kulttuurimaiseman palauttaminen ja säilyttäminen. Vanhojen pihapiirien komeat jalopuut on tarkoitus säilyttää ja lisäksi istuttaa paikalle perinteisiä puutarhakasveja. Puistoon perustetaan avointa ja puoliavointa niittyä. Lisäksi paikalla olevaa metsikköä on tarkoitus harventaa rehevöitymisen estämiseksi. Puistoon liittyen Keravanjoen varteen rakennetaan ulkoilureitti levähdyspaikkoineen.

3. Tutkimusmenetelmät

Vantaan kaupunginmuseon toteuttamien Jokiniemen Sandåkerin arkeologisten tutkimusten tarkoituksena oli kaivaa alueelle suunnitellun Muinaispuiston puistotien alle jäävät kivikautiset kulttuurikerrokset. Kulttuurikerrosten laajuus oli selvitetty aiemmin kesä- ja heinäkuussa 2015 Jan Fastin vetämien Heureka-tutkimuskaivausten aikana, jolloin tulevan puistotien alueelle avattiin useita koekuoppia. Koekuoppien avulla saatiin rajattua alue, joka kaipasi tarkempia arkeologisia tutkimuksia ennen kuin tien rakentaminen voitiin aloittaa.

Kaivauksissa sovellettiin pääosin tasokaivausmenetelmää. Ennen siirtymistä tasokaivaukseen, pintamaat poistettiin kuitenkin yksikkökaivausmenetelmällä. Pintaturve poistettiin ensin koneellisesti ja sen jälkeen siirryttiin käyttämään lapiota. Turpeen alla ollut pintamultakerros lapiointiin ja seulottiin noin puolen kaivausalueen laajuudesta. Tämän jälkeen todettiin, että aika ei riittäisi tutkimaan koko aluetta jos kaikki pintakerroksen maat seulotaan. Niinpä loput pintamullasta poistettiin lapiointi-~~maista~~ seulomatta. Kun pintamulta oli poistettu yksikkönä, sen alta esiin tullutta laikukasta hiekkaa ruvettiin kaivamaan tasokaivausmenetelmää käyttäen. Tasokaivauksin kaivettu maa seulottiin kauttaaltaan silmäkooltaan 5 mm seulassa.

Kuva 2. Valtaosa kaivausten maista seulottiin.

Tasoja kaivettiin 10 cm paksuisina kerroksina 1x1 m kokoisissa ruuduissa. Alueelle luotiin kaivauskohtainen koordinaattijärjestelmä, joka sidottiin jälkityövaiheessa valtakunnalliseen koordinaattijärjestelmään. Kaivausalue mitattiin paikalleen käyttäen hyväksi Tieliiska Oy:n paikalle luomia apupisteitä. Korkeus on ilmoitettu N2000 korkeusjärjestelmässä. Korkeus siirrettiin kaivausalueelle käyttäen hyväksi Vantaan kaupungin korkeuskiintopistettä nro 9366 (22,619 m mpy), joka sijaitsi Tikkurilantien ylittävän autosillan juuressa.

Tutkimusten aikana talteen otetut löydöt talletettiin Kansallismuseon arkeologisiin kokoelmiin numerolla KM 40511: 1–271. Tutkimusten aikana otetut digitaaliset kuvataallenteet talletettiin Vantaan kaupunginmuseon kuva-arkiston Kirsti tietokantaan numeroilla 1272:1–30.

4. Kaivaus

Jokiniemen Sandåkerin kaivaukset aloitettiin raivaamalla aluskasvillisuus ja poistamalla juurakot koneellisesti. Koneellisen poiston jälkeen mitattiin paikalle kaivausalue. Kaivausalueen sijainti määräytyi paikalle suunnitellun tien linjauksen mukaan. Tarkoituksena oli tutkia ainoastaan tien alle jäävä osuus paikalla sijaitsevista kulttuurikerroksista. Kaivausalueesta tuli 10 m pitkä ja 5 m leveä, kuitenkin niin että alueen lounaiskulma viistettiin puolittamalla 2 x 2 metriä suurelta alueelta.

Kaivausalue jaettiin kaivausteknisten syiden takia kahteen osaan, S-osaan ja N-osaan. N-osa käsitti kaivausalueen pohjoisosan 5 x 5 m kokoisen alueen ja S-osa sen eteläpuolella sijainneen alueen. Kun toista puolta dokumentoitiin, toista kaivettiin. Näin ei kaivaustyöskentelyssä syntynyt turhia taukoja.

Kuva 3. Aluskasvillisuus raivattu ja tutkimusalue avattu.

Kun kaivausalue oli mitattu paikoilleen, siirryttiin lapioimaan sekoittuneita pintakerroksia seulaan. Pintakerrokselle annettiin nimi kerros 1. Aiemmin kesällä Heurekan tutkimusten aikaan paikalta oli koekuopan vastaavasta kerroksesta löytynyt 1500-luvulle ajoittuvan Raeren kivasavikeramiikan sirpale (luetteloitu päänumeron KM 40725 alle), joten haluttiin tarkistaa olisiko vastaavalta ajalta myös muita löytöjä. Pintakerroksia seulottiin kaivausalalta noin puolet. Niistä ei löytynyt lisää merkkejä 1500-luvun löydöistä. Valtaosa löydetyistä esineistä ajoittui 1800–1900-luvuille. Lisäksi joukossa oli kiviakautisia iskoksia, mutta ei mitään löytöjä tämän väliseltä ajalta. Jotta kaivaukset olisi ehditty viedä loppuun määrättyssä ajassa, päätettiin jättää toinen puoli kaivauksen pintamaista seulomatta.

Pintamullassa, kerroksessa 1, oli hyvin paljon juuria ja se koostui tumman harmaanruskeasta mullansekaisesta hiekasta. Kaivausalueen koilliskulmassa havaittiin vanhan rakennuksen kivijalka. Kivijalan kohdalla pintamaassa oli myös savea. Löytöinä pintakerroksessa oli paljon rautanauvoja, kirkasta lasia ja pullonkorkkeja, joita ei otettu talteen. Pintakerroksista otettiin museolle mukaan värjätyt lasinpalaset, posliininpalaset, kukkaruukkujen sirpaleet, muutama lego-palikka sekä kivikautiset löydöt. Näistä löydöistä talletettiin ainoastaan kivikauteen kuuluvat esineenkätkelmat ja iskokset sekä yksi historiallisen ajan lyijyplombi.

Kuva 4. Pintamultakerroksesta löytynyt piinuolenkärki (KM 40511: 3).

Sekoittuneiden pintakerrosten alta paljastui laikukas hieno hiekka. Hienoa hiekkaa oli koko kaivausalueen laajuudelta. Poikkeuksena oli kaivausalueen eteläreunassa ollut jätekuoppa sekä koilliskulmassa ollut alue yllä mainitun rakennuksen kivijalan ympärillä, jossa maata oli myllätty. Hienoa hiekkaa ruvettiin kaivamaan tasokaivausmenetelmällä 10 cm kerroksissa.

S-osa

Alueen eteläosassa kulttuurikerroksen paksuus vaikutti olevan aika ohut, sillä pohjahiekka tuli esille suurelta osin koko kaivausalueelta jo ensimmäisen 10 cm jälkeen. Poikkeuksena olivat kulttuurikerrosten läpi kaivetut jätekuopat, jotka jatkuivat myös pohjahiekkaan. Jätekuoppien löytöinä oli mm. tiiltä, lasia, rautanauvoja ja muovinpalasia. Jätekuopat kaivettiin pois yksikköinä ja ne jatkuivat kerroksen 2 jälkeen vielä noin 15–20 cm pohjahiekkaan.

Häiriöalueita lukuun ottamatta kerros 2 (0-10 cm) koostui kauttaaltaan hienosta hiekasta. Alueen länsiosassa hiekka oli tummanharmaata ja muuttui itään päin mentäessä

vaaleanharmaaksi. Yleisesti voidaan sanoa, että hiekan väri vaihteli länsiosan tummanharmaasta itäalueen vaaleanharmaaseen ja vaaleanruskeaan. Lisäksi maa oli koko alueen osalta näiden värien osalta laikukas. Eteläpäässä kerroksessa 2 oli runsaasti rautasaostumia, jotka esiintyivät paakkuina. Alueen pohjoisosassa rautapaakkuja ei esiintynyt. Moderneja löytöjä ei kerroksessa 2 esiintynyt muuta kuin häiriökohdissa.

Kuva 5. Tutkimusalueen S-osasta poistettu kerros 2 (0-10 cm). Kuvan ylä laidassa näkyy tummempaa maa, joka on jätekuopan täyttöä.

Löytöinä kerroksesta 2 tuli läpi koko S-osan tasaisesti saviastioiden paloja, kvartsi-, kivilaji- sekä pii-iskoksia, palanutta luuta sekä muutama palaneen saven pala. S-osan kulttuurikerros esiintyi koko kaivausalueen laajuudella korkeuksien 17.86–18.29 m mpy välillä ja oli yleisesti paksuudeltaan noin 10 cm tai alle.

Alueen S-osassa itäreunassa pohjamaana oli vaaleanharmaa tiivis siltti. Länteen päin mentäessä vaaleanharmaa siltti muuttui kellertäväksi hienoksi hiekaksi, jossa oli runsaasti rautasaostumia.

N-osa

Kaivausalueen N-osassa näytti olevan paksumpia kulttuurikerroksia kuin S-osassa, etenkin 1800–1900-luvun talon kivijalan sisäpuolella ja sen länsipuolella. Kerros 2 (0-10 cm) koostui N-osan länsilaidassa tummanruskeasta siltistä. Siltti jatkui noin 2 m itään, jonka jälkeen se vaihtui tummanharmaaksi mullansekaiseksi hiekaksi, jollaisena se jatkui

kivijalkaan asti. Mullansekaisessa hiekassa oli myös savilinssejä. Kivijalan sisällä maa koostui puolestaan vaaleanruskeasta laikukkaasta hienosta hiekasta.

Kuva 6. Tutkimusalueen N-osasta paljastui vanha kivijalka, joka erottuu kuvan vasemmassa laidassa.

Löytöinä kerroksesta 2 tuli N-osassa saviastioiden paloja, kvartsi-, kivilaji- sekä piiskoksia, palanutta luuta sekä muutama palaneen saven pala. Tiheämpi löytökeskittymä näytti olevan talon kivijalan sisäpuolisella alueella. Kivijalan sisäpuolisella alueella kerroksessa 2 ei ollut seassa moderneja löytöjä. Sen sijaan kivijalan länsipuolella kerros oli vielä sekoittunutta, sillä siitä löytyi myös moderneja löytöjä, kuten kuparilankaa. Kaivausalueen länsilaidalla moderneja löytöjä ei esiintynyt, joten kerroksen sekoittuneet osat näyttivät keskittyvän kivijalan länsipuolen läheisyyteen. Joissakin kerroksen 2 saviastian paloissa oli koristeena kuoppa-painanteita sekä kampaleimoja, joten kyseessä on todennäköisesti tyypillisen kampakeramiikan astianpalasia.

Kuva 7. Tutkimusalueen N-osasta löytynyt Uskelan keramiikan pala (KM 40511:144).

Kivijalan länsipuolella oleva alue näytti jatkuvan sekoittuneena myös kerroksessa 3. Löytöjen seassa oli lasia, rautanauvoja ja fajanssia, joita ei talletettu. Tältä alueelta tuli myös esille savi laajalta alueelta. Savea kairattaessa se näytti hyvin puhtaalta ja vaikutti jatkuvan vielä syvemmälle. Niukasta ajasta johtuen tämä N-osan keskelle jäävä savialue päätettiin hylätä ja keskittyä alueen laiduille, joissa vaikutti olevan jäljellä koskemattomia kulttuurikerroksia.

Kivijalan sisäpuoli

Kerroksessa 3 (10–20 cm) jatkettiin kaivamista kivijalan sisäpuolella. Tämä kerros vaikutti puhtaasti kivikautiselta kulttuurikerrokselta. Se koostui edelleen vaaleanruskeasta laikukkaasta hienosta hiekasta. Siitä löytyi runsaasti saviastianpalasia, joista muutama oli kooltaan aika iso, sekä kvartseja, pii-iskoksia ja palaneen luun kappaleita.

Kuva 8. Tutkimusalueen N-osassa sijainneen kivijalan sisäpuolelta löytynyt pala Uskelan keramiikkaa (KM 40511: 203).

Kerroksessa 4 kivijalan sisäpuolen maa muuttui puhtaaksi pohjamaaksi. Ainoastaan sisäpuolen pohjoisimmassa ruudussa kulttuurikerros jatkui hiukan syvemmälle. Tältä kohdalta kerros kaivettiin pohjaan erikseen. Kulttuurikerroksen alta paljastunut pohjamaa koostui harmaasta siltistä.

Kivijalan sisäpuolella ollut kulttuurikerros oli koko matkaltaan samanväristä ja koostui kauttaaltaan hienosta hiekasta. Hiekka ei muodostanut mitään havaittavia ilmiöitä. Siinä oli yksittäisiä kiviä, mutta ne eivät muodostaneet mitään rakenteita. N-osan kivijalan sisäpuolen kulttuurikerros esiintyi korkeuksien 17.89–18.34 m mpy välillä ja oli paksuudeltaan noin 30 cm.

N-osan länsipuoli

N-alueen länsiosassa maa koostui kerroksessa 3 pääosin tummanharmaasta siltistä. Tummanharmaan siltin itäpuolella ja luoteisosassa oli kuitenkin juova kellertävän laikukasta hienoa hiekkaa. Kerros oli kivikautinen kulttuurikerros ja siitä tuli tasaisesti löytöjä koko kaivetun alueen alalta. Näin ollen myös tästä N-alueen länsiosasta kaivettiin neljäs kerros (20–30 cm). Tämän aikana alueelta paljastui pääosin puhdas pohjasiltti,

mutta kaivausalueen pohjoisprofiilin vieressä kulttuurikerros jatkui syvemmälle muodostaen pienen kuopan. Tämän kuopan osalta kaivettiin vielä viides kerros (30–40 cm). Kuopasta löytyi saviastioiden paloja sekä kvartsi-iskoksia.

Kuva 9. Tutkimusalueen N-osan länsipuolelta löytyi neljännessä kerroksesta (20–30 cm) kampaleimoin koristeltua tyypillistä kampakeramiikkaa (KM 40511: 270).

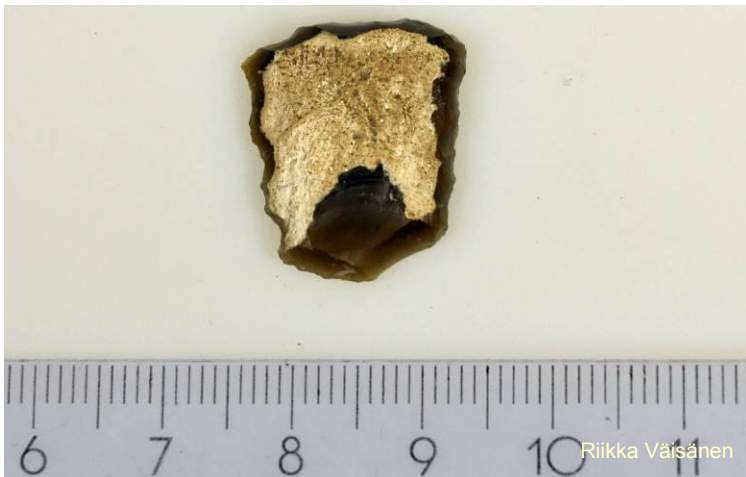
Vaikka N-alueen länsiosan maan koostumus ja väri hiukan vaihteli, ei alueella huomattu rakenteita tai ilmiöitä. Alueen maakerroksista ei tavattu muita kun kivikautisia löytöjä. Astianpalojen koristelun perusteella myös tämän alueen löydöt vaikuttivat olevan tyypillisen kampakeramiikan ajalta. Kyseessä vaikutti olevan sekoittumaton kivikautinen kulttuurikerros. N-osan länsipuolen kulttuurikerros esiintyi korkeuksien 18.29–18.76 m mpy välillä ja oli yleisesti paksuudeltaan noin 30 cm.

5. Tulokset

Jokiniemen Sandåkerin tutkimusten aikana tutkittiin arkeologisesti alue, jossa kivikautiset kulttuurikerrokset olivat jäämässä suunnitellun Muinaispuiston puistotien alle. Kulttuurikerrosten laajuus oli selvitetty aiemmin kesä- ja heinäkuussa 2015 Jan Fastin vetämien Heureka-tutkimuskaivausten aikana, jolloin tulevan puistotien alueelle oli avattu useita koekuoppia. Kaupunginmuseon kaivaukset vahvistivat koekuoppien avulla saadut tulokset, joiden mukaan kivikautiset kulttuurikerrokset eivät enää jatkuneet puistotien kohdalla kaivausalueen eteläpuolelle.

Kaivausten aikana saatu keramiikkamateriaali koostuu suurimmaksi osaksi tyypillisestä kampakeramiikasta ja Uskelan keramiikasta (kiitos avusta tunnistuksien kanssa Petro Pesoselle). Löytömateriaali on kohteelle tyypillinen ja aiempien tutkimusten valossa on todettu, että näiden molempien keramiikkatyyppien ajoitukset menevät osittain päällekkäin (Leskinen 2003: 24–26). Näilläkin kaivauksilla molempia keramiikkatyyplejä löytyi sekaisin.

Löydetyt piiesineet ovat puolestaan väriltään ruskeita ja niissä on osittain vielä kuorta jäljellä. Tämän perusteella ne olisivat liitukauden piitä ja peräisin Tanskasta Venäjälle ylettyvältä muodostelmalta. Miikka Tallavaaran mukaan liitukauden pii liittyy tällä alueella enemmän myöhäiskampakeraamiseen aikaan, eli Uskelan keramiikan aikaan. Tallavaaran tekemän analyysin perusteella liitukauden piistä tehtyjä työkaluja on tuotu paikalle lähinnä valmiina esineinä. Laatokan ja Äänisen itäpuolella sijainneelta vyöhykkeeltä peräisin oleva piiaines on väritykseltään vaaleampaa. Sitä hankittiin Maarinkunnaan alueelle raaka-aineeksi ja siitä valmistettiin itse esineitä. (Tallavaara 2008.) Nämä havainnot näyttävät pätevän myös nyt tehdyissä kaivauksissa, sillä kaivausaineiston joukossa on myös paljon pii-iskoksia, jotka ovat väritykseltään vaaleita.

Kuva 10. Kaivauksilta löytynyt piiesineen katkelma (KM 40511: 17) oli liitukautista piitä ja todennäköisesti tuotu paikalle valmiina esineenä. Piiesineessä on vielä jäljellä vaaleaa kuorta.

Kaivaustutkimusten merkittävin tulos oli, että tyypillisen kampakeramiikan ja Uskelan keramiikan löytöjä tuli vielä niinkin alhaisilta korkeuksilta kun 18 m mpy. Näin alhaalta ei paikalta ollut ennen löydetty kivikautisia kulttuurikerroksia. Tämä korkeusvaihe

ajoitetaan Vantaan alueella yleensä ajalle 4870 BP, eli nuorakeraamiseen aikaan (Kinnunen 2015). Tässä tapauksessa pitäisi miettiä miten on mahdollista, että paikalle oli päätyntyy tyypillistä kampakeramiikkaa, vaikka nykytietämyksen mukaan paikan olisi pitänyt sijaita tuolloin merenpinnan alapuolella.

Jokiniemi on erittäin laajasti ja hyvin tutkittu kokonaisuus. Alueella on vedetty koeojia ja kaivettu koekuoppia hyvin laajasti monille eri korkeustasoille. Mistään muualta ei ole näin alhaalta löytynyt kampakeramiikkaa. Tämän takia on mietittävä olisiko nyt tutkitut kerrokset toissijaisilla paikoillaan. Onkohan esimerkiksi alueelle voinut valua maainesta jonkun muinaisen tulvan tms. aikana? Vaikuttaa selvältä, että kyseessä ei ole mikään moderni maanmuokkaustoimenpide, sillä löytökerroksista puuttui kaikki moderni löytöaines. Vai voisiko olla mahdollista, että vedenpinnan taso on vaihdellut kivikaudella enemmän kuin aiemmin on ajateltu? Miksi sitä ei sitten ole huomattu muualla alueella? Nämä kysymykset jäävät tämän tutkimuksen osalta valitettavasti tarkemmin selvittämättä.

Kaivausten aikana ei löydetty kivikautisia säilyneitä rakenteita. Paikalta ei esimerkiksi havaittu tulisijoja tai värjäätynyttä maata tai muita vastaavia ilmiöitä. Ainoat havaitut ilmiöt olivat 1900-luvun jätekuopat kaivausalueen eteläosassa sekä 1800–1900-luvun talon kivijalka. Kivijalka oli luultavasti kuulunut viereisen Furumon tilan saunarakennukselle.

Saunarakennuksen kivijalan vierestä ja keskeltä löytyi kaivausalueelta eniten löytöjä. Ne eivät kuitenkaan vaikuttaneet liittyvän talon rakentamiseen tai sen ympäristön maanmuokkaamiseen. Löytöjen joukossa ei ollut ollenkaan moderneja löytöjä. Sauna vaikutti perustuksiltaan olleen aika kevytrakenteinen. Seinät olivat olleet luonnonkivistä tehdyn perustuksen varassa. Rakentamisen yhteydessä tehty maanmuokkaus näytti keskittyvän kivilinjan länsipuolelle, sen välittömään läheisyyteen. Tältä alueelta tuli myös modernimpia löytöjä.

Kaivaukset pidettiin aikana jolloin koulut olivat juuri alkaneet ja niistä tiedotettiin lähellä oleviin Kuusikon kouluun ja Dickursby skolaan. Molemmista kouluista vieraili useita koululuokkia tutustumassa kaivauksiin ja arkeologin työhön. Dickursby skolasta vieraili jokainen luokka paitsi 1 ja 2 luokka. Myös koulussa toimivat kaksi esikoulu-ryhmää kävivät tutustumassa kaivauksiin.

Lopuksi haluan vielä esittää Ango ry:lle suuret kiitokset! Ilman heidän apuaan kaivauksia ei olisi saatu suoritettua.

Lähteet ja kirjallisuus

Suulliset tiedonannot:

Westman, Ulla-Stina 10.6.2013. Keskustelu läheisen Stenkullan talon emännän kanssa.

Kirjallisuus:

Katiskoski, Kaarlo 1996: Uusimmat tutkimukset Vantaan Stenkullan kivikautisella asuinpaikalla. Teoksessa: Hako, Jukka (toim.) *Helsingin pitäjä 1997*, s. 6–9.

Koivisto, Andreas & Koivisto, Riina 2011: Hakkila – Vantaan pienimmän kylän varhaishistoria. Teoksessa: Hako, Jukka (toim.) *Helsingin pitäjä 2012*, s. 22–33.

Leskinen, Sirpa 2003: On the dating and function of the Comb Ceramics from Maarinkunna. *Finskt Museum 1995*, s. 5–43.

Leskinen, Sirpa & Pesonen, Petro 2008: *Vantaan esihistoria*. Vantaan kaupunki. Keuruu.

Tallavaara, Miikka 2008: Maarinkunnaan piikiviaineiston analyysi. Tietoruutu teoksessa: Leskinen, Sirpa & Pesonen, Petro, *Vantaan esihistoria*, s. 162–164.

Vikkula, Anne 1981: Kivikautista asutusta Stenkullan sillan tienoilla. Teoksessa: Hako, Jukka (toim.) *Helsingin pitäjä 1981*, s. 6–14.

Audiovisuaalinen materiaali:

Kinnunen, Jussi 2015: *Rannansiirtyminen Vantaalla viimeisen jääkauden jälkeen*. Video näyttelyssä ”Kivikaudesta kaljakelluntaan”. Vantaan kaupunginmuseo.

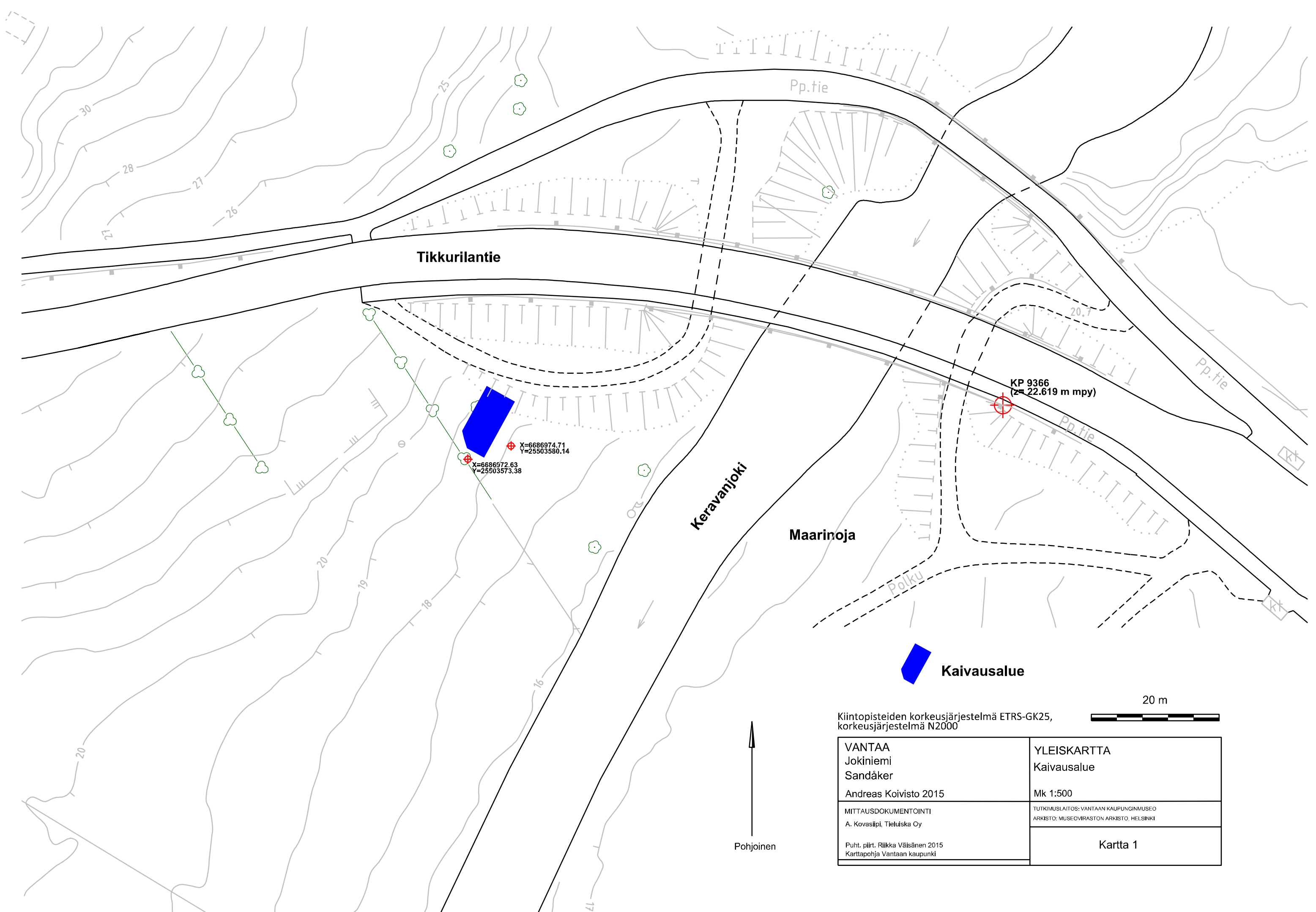
Vantaa Jokiniemi Sandåker 2015
Digikuvaluettelo

VKM kuva- arkisto	Ala- numero	Pvm	Alue Kuvaus	Suunta	Kuvaaja
1272	1	24.8.2015	Yleiskuva tutkimusalueesta	N-sta	Andreas Koivisto
1272	2	24.8.2015	Yleiskuva tutkimusalueesta	NW-sta	Andreas Koivisto
1272	3	24.8.2015	Työkuva pintojen poistosta	NW-sta	Andreas Koivisto
1272	4	24.8.2015	Pintamullan rautanauvoja		Andreas Koivisto
1272	5	24.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	6	25.8.2015	1 Eteläosa, taso 1, pintamulta poistettu	N-sta	Andreas Koivisto
1272	7	25.8.2015	1 Eteläosa, taso 1, pintamulta poistettu	N-sta	Andreas Koivisto
1272	8	25.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	9	25.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	10	25.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	11	27.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	12	27.8.2015	1 Eteläosa, taso 2 (0-10 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	13	27.8.2015	Dickursby skolan eskarit vierailulla		Riikka Väisänen
1272	14	27.8.2015	Kuusikon koulun 5. lk vierailulla		Riikka Väisänen
1272	15	27.8.2015	Kuusikon koulun 5. lk vierailulla		Riikka Väisänen
1272	16	27.8.2015	Kuusikon koulun 5. lk vierailulla		Riikka Väisänen
1272	17	27.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen itäpuoli, taso 2 (0-10 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	18	27.8.2015	Työkuva	N-sta	Andreas Koivisto
1272	19	27.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen W-puoli, taso 2 (0-10 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	20	27.8.2015	Työkuva, Lila Pieri auttaa seulonnassa	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	21	27.8.2015	Yleiskuva	SE-sta	Andreas Koivisto
1272	22	28.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen E-puoli, taso 3 (10-20 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	23	28.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen W-puoli, taso 3 (10-20 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	24	28.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	25	28.8.2015	Työkuva	N-sta	Andreas Koivisto
1272	26	28.8.2015	Työkuva	NE-sta	Andreas Koivisto
1272	27	28.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen E-puoli, taso 4 (20-30 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	28	28.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen E-puoli, N-pääty kaivettu	S-sta	Andreas Koivisto
1272	29	28.8.2015	1 Pohjoisosa, rakenteen W-puoli, taso 4 (20-30 cm)	N-sta	Andreas Koivisto
1272	30	28.8.2015	Kaivausalue valmiiksi tutkittuna	N-sta	Andreas Koivisto

KARTTALUETTELO**Vantaa Jokiniemi Sandäker 2015****Andreas Koivisto**

Tasokoordinaatisto ETRS-GK25, korkeusjärjestelmä N43

Kartta-numero	Aihe	MK	Päivä	Piirtäjä
1	Yleiskartta, kaivausalue	1:500	8.9.2015	RV
2	Alue 1, 1. dokumentointitaso (pintamullan poiston jälkeen)	1:50	25.8.2015	RV
3	Alue 1, 2. dokumentointitaso (0–10 cm)	1:50	27.8.2015	RV
4	Alue 1, 3. dokumentointitaso (10–20 cm)	1:50	28.8.2015	RV
5	Alue 1, 4. dokumentointitaso (20–30 cm)	1:50	28.8.2015	RV

Tikkurilantie

Pp.tie

Keravanjoki

Maarinoja

Kaivausalue

KP 9366
(z= 22.619 m mpy)

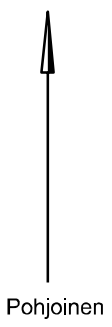
X=6686974.71
Y=25503580.14

X=6686972.63
Y=25503573.38

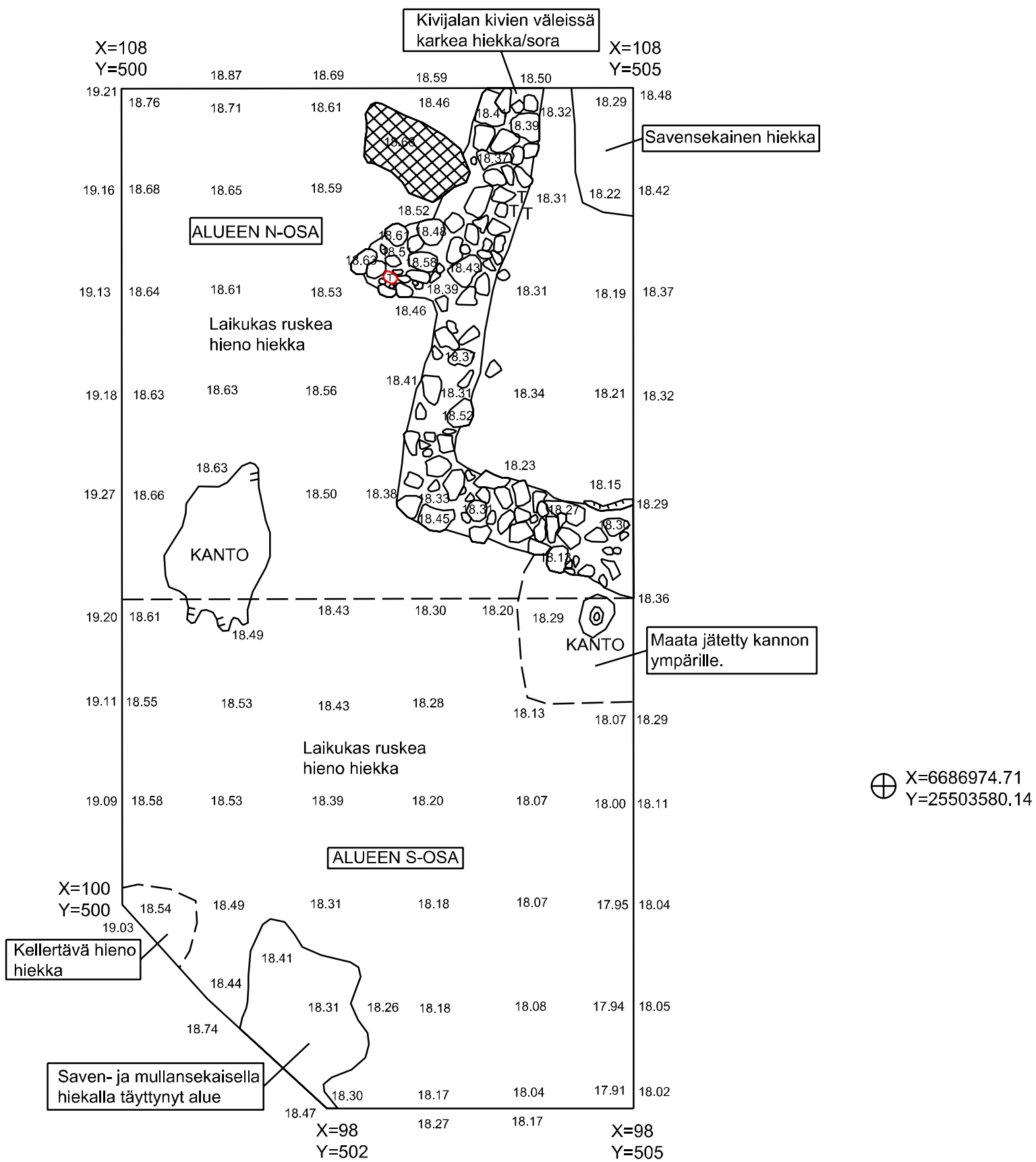
20 m

Kiintopisteiden korkeusjärjestelmä ETRS-GK25,
korkeusjärjestelmä N2000

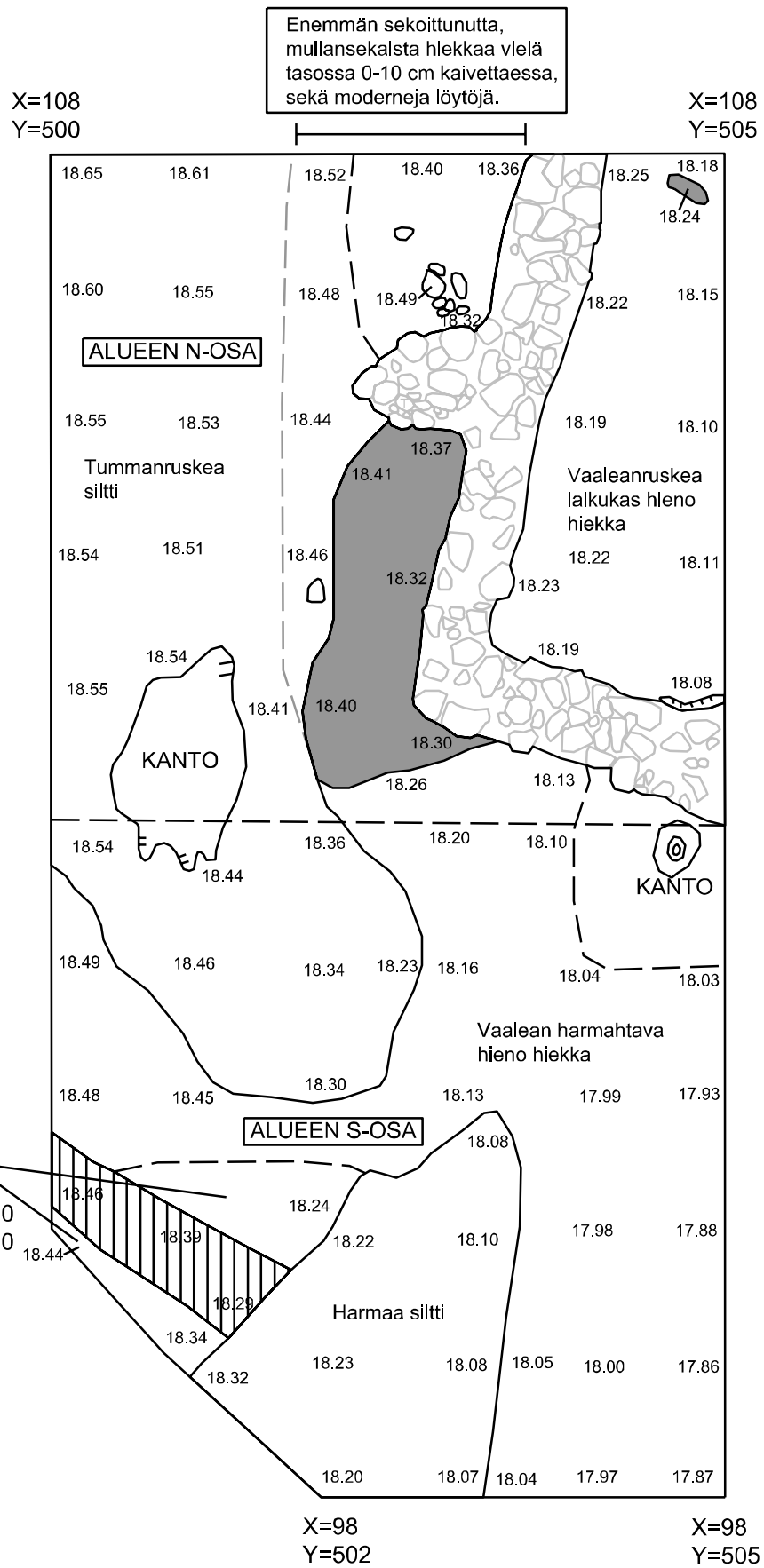

<p>VANTAA Jokiniemi Sandåker Andreas Koivisto 2015</p>	<p>YLEISKARTTA Kaivausalue Mk 1:500</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI A. Kovasipi, Tieluiska Oy</p>	<p>TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Puht. piirt. Riikka Väisänen 2015 Karttapohja Vantaan kaupunki</p>	<p>Kartta 1</p>

- Kivi
- Tiilimurska
- Tiili
- Juuri
- Betonilaatta

VANTAA Jokiniemi Sandåker Andreas Koivisto 2015	Alue 1 1. dokumentointitaso (pintamullan poiston jälkeen) Mk 1:50
MITTAUSDOKUMENTOINTI Riikka Väisänen 2015	TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Puht. piirt. Riikka Väisänen 2015	Kartta 2

⊕
X=6686974.71
Y=25503580.14

⊕
X=6686972.63
Y=25503573.38

2 m

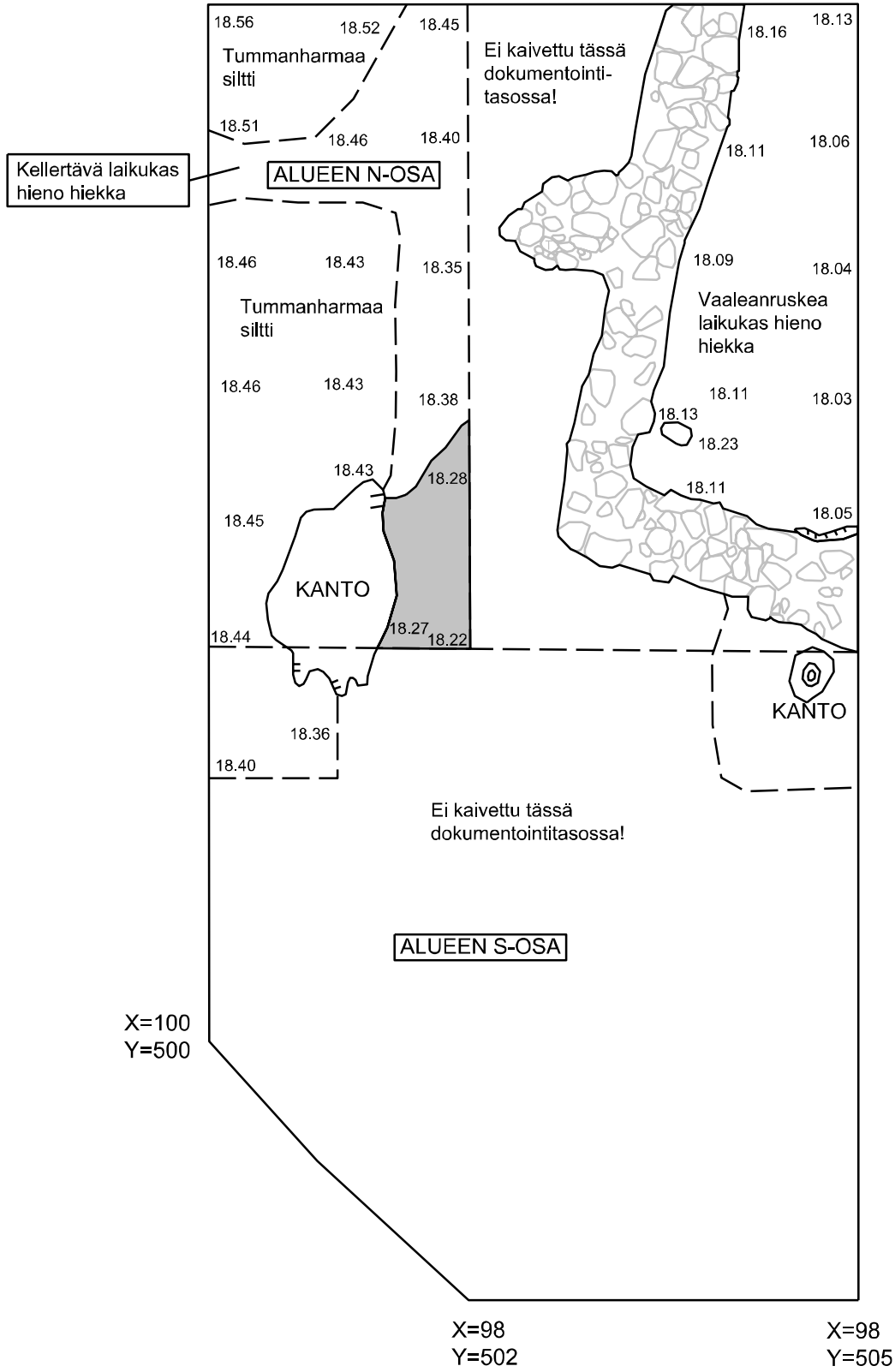
- Kivi
- Tiili
- Savi
- Juuri
- Tummanruskea laikukas hiekka (likamaa)

VANTAA Jokiniemi Sandåker Andreas Koivisto 2015	Alue 1 2. dokumentointitaso Mk 1:50
MITTAUSDOKUMENTOINTI Riikka Väisänen 2015	TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Puht. plirt. Riikka Väisänen 2015	Kartta 3

X=108
Y=500

X=108
Y=505

⊕
X=6686974.71
Y=25503580.14

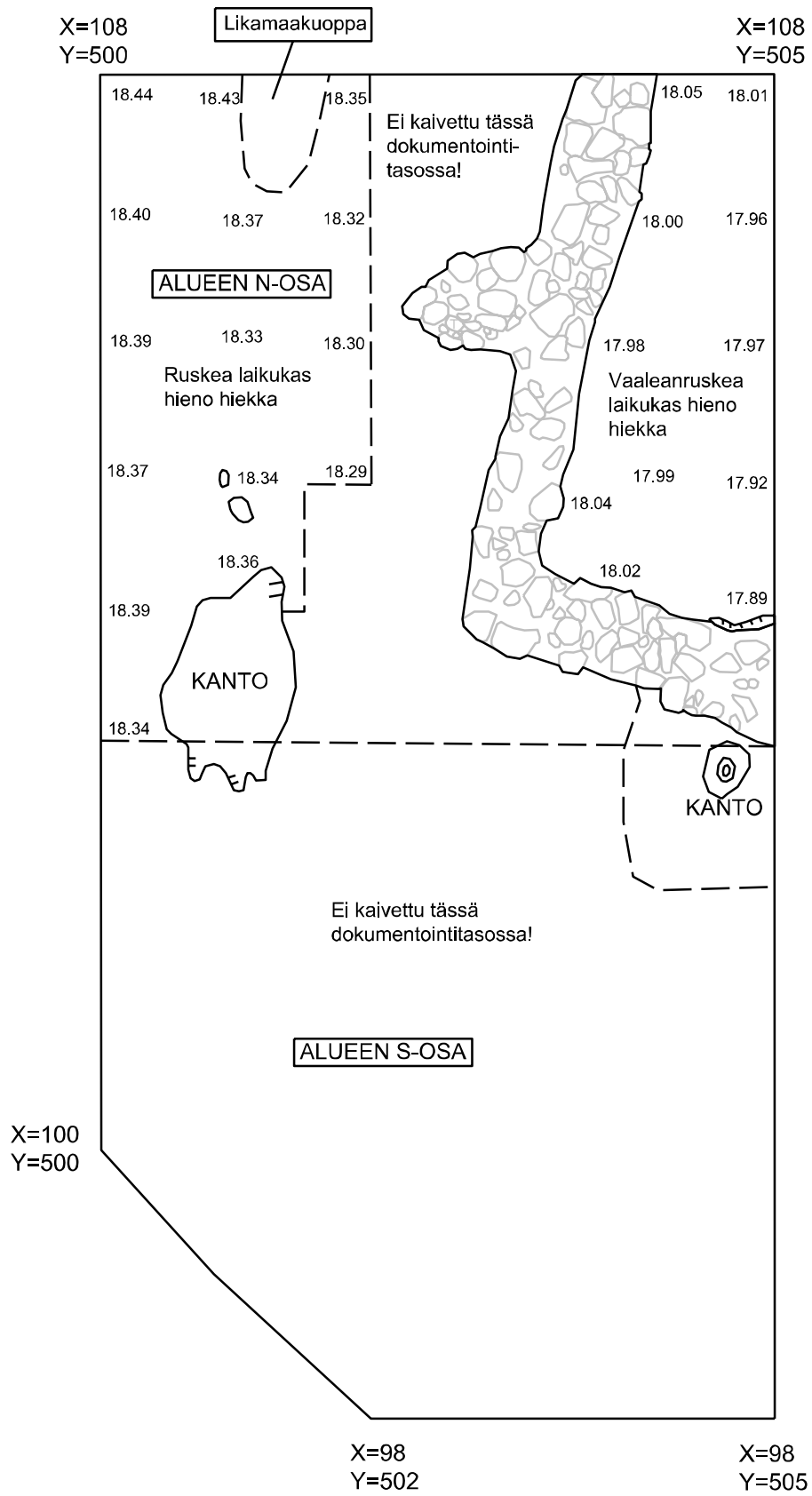
⊕
X=6686972.63
Y=25503573.38

2 m

- Kivi
- Tiili
- Savi
- Juuri

VANTAA Jokiniemi Sandåker Andreas Koivisto 2015	Alue 1 3. dokumentointitaso Mk 1:50
MITTAUSDOKUMENTOINTI Riikka Väisänen 2015	TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Puht. piirt. Riikka Väisänen 2015	Kartta 4

⊕
X=6686974.71
Y=25503580.14

⊕
X=6686972.63
Y=25503573.38

Pohjoinen

2 m

- Kivi
- Tiili
- Juuri

VANTAA Jokiniemi Sandåker Andreas Koivisto 2015	Alue 1 4. dokumentointitaso Mk 1:50
MITTAUSDOKUMENTOINTI Riikka Väisänen 2015	TUTKIMUSLAITOS: VANTAAN KAUPUNGINMUSEO ARKISTO: MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Puht. piirt. Riikka Väisänen 2015	Kartta 5